

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN ARKTİK BÖLGESİ'NE YÖNELİK GÜNCEL İKLİM DÜZENLEMELERİNİN HUKUKİ AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Halil ÇEÇEN*
Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmada, iklim değişikliği açısından önem arz eden Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak Avrupa Birliği (AB)'nin hukuki düzenlemelerinin kapsamındaki değişim ile bu düzenlemelerin Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına yönelik sağlayabileceği katkılar AB hukuku temelinde değerlendirilmektedir. Bu çerçevede, çalışma sorusu iki bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde Paris İklim Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı temelinde, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak düzenlemelerinin muhtevastındaki değişim AB hukuku kapsamında ele alınmıştır. İkinci bölümde ise, AB'nin Arktik Konseyi'nde bulunan üye devletleri aracılığıyla Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadelede etki alanını hukuki perspektifle nasıl genişletmeye çalıştığı incelenmiştir. Elde edilen neticede AB'nin Paris İklim Anlaşması ve AB müktesebatındaki kurallar temelinde Arktik Bölgesi'ndeki sera gazı emisyonlarını azaltım hedeflerini elde etmede istikrarlı bir hukuksal çerçeve oluşturarak Arktik Bölgesi'ndeki eylemleri Paris İklim Anlaşması temeline yerleştirmeye teşvik ettiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arktik Bölgesi, Arktik Konseyi, yeşil dönüşüm, iklim değişikliği, yenilenebilir enerji, Avrupa Birliği.

* Dr. Öğr Üyesi, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, e-posta: hcecen@mny.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5569-4511.

Gönderilme Tarihi: 12 Eylül 2024, Kabul Tarihi: 11 Aralık 2024

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License.

Analysis of European Union's Current Climate Regulations on the Arctic Region from a Legal Perspective

Abstract

*This paper is an effort to review the change in the legal regulations of the European Union (EU) towards Arctic Region, which is important in terms of climate change studies, and to consider its contributions towards the green transformation and reducing the effects of climate change in the Arctic Region based on EU law. In this context, the research question was examined in two parts. In the first part, the change in the regulations of the EU based on the Paris Agreement and the European Green Deal is discussed within the framework of the EU law. In the second part, it is analyzed how the EU tries to expand the sphere of its influences in the Arctic Council through its Member States in combating climate change from a legal perspective. As a result, the research finds out that the EU encourages all the actions in the Arctic Region to be based on the Paris Agreement by following a stable legal framework in achieving the reduction of greenhouse gas emissions targets in the Arctic Region, on the grounds of the Paris Agreement and the rules in *acquis communautaire*.*

Keywords: *Arctic Region, Arctic Council, green transformation, climate change, renewable energy, European Union.*

Giriş

İklim değişikliği, Arktik Bölgesi'nin karşılaştığı ve daha önce benzeri görülmemiş bir kriz noktasına gelen geniş kapsamlı tehdidi oluşturmaktadır.¹ Arktik Bölgesi, özellikle küresel ısınmaya karşı duyarlı olup, son elli yıl boyunca gezegenin ortalamasından üç kat daha hızlı ısınmaya maruz kalmıştır. Bunun sonucunda ise, Arktik Bölgesi boyunca sürekli donmuş olan topraklardaki buz tabakaları çözülmektedir.² Bugünkü Arktik denizinin buz yüzeyi 1850'den beri en düşük seviyesinde olup, 2050 yılından önce yazları buz yüzeyinin olmadığı koşullara ulaşabileceği öngörülmektedir.³ Ayrıca, buz tabakalarının erimesi ile birlikte, Avrupa ile Asya arasındaki deniz taşımacılığındaki mesafeyi kısaltabilecek ve maliyetleri azaltabilecek yeni deniz rotaları belirlemekte olup, fakat aynı zamanda bu rotalarda

¹ IPCC, *Climate Change 2021: The Physical Science Basis, Summary for Policy Makers to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, p. 5, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM.pdf.

² Ibid, p. 16.

³ IPCC, *Climate Change 2021: The Physical Science Basis, The Working Group I contribution to the Sixth Assessment Report*, 2021, p. 15, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://report.ipcc.ch/ar6/wg1/IPCC_AR6_WGI_FullReport.pdf.

gerçekleştirilen deniz taşımacılığı faaliyetlerinden kaynaklanan sera gazı emisyonları da bir diğer sorun olarak ortaya çıkmaktadır.⁴

Avrupa Birliği (AB)'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik etkisi değerlendirildiğinde, AB'nin küresel sera gazı emisyonlarındaki %8 payı ile Arktik Bölgesi'ndeki ısınmaya etkide bulunduğu belirlenmiş; ek olarak Arktik Bölgesi'nin ısınmasını ve kar ve buz tabakalarının erimesini hızlandıran ve zararlı bir hava kirleticisi olan siyah karbonun Arktik Bölgesi'ndeki birikiminden yaklaşık olarak %36 oranında sorumlu olduğu tespit edilmiştir.⁵ Arktik Bölgesi'ndeki suları kat eden 300 ton brüt ağırlığın yukarıdaki gemilerin %15'inden fazlası, AB üye devlet bayrağına sahip veya AB'de yerleşik şirketlerin mülkiyetinde olup, Arktik Bölgesi'ndeki deniz ulaşımından salınan siyah karbonun %17'sinden ve CO₂'nin %31'inden sorumludur.⁶ İstatistikî verilerden de görüleceği üzere, AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki faaliyetleri iklim değişikliğine etkide bulunmaktadır.

Diğer yandan Paris İklim Anlaşması, Konsey tarafından 11 Nisan 2016 tarihli 2016/590 sayılı kararla onaylanmış olup, böylece AB, Paris İklim Anlaşması'nın tarafı haline gelmiştir. Paris İklim Anlaşması temelinde, Avrupa Komisyonu AB ekonomisinin karbonsuzlaştırılmasına yönelik olarak Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı ilan etmiş ve 2021/1119 sayılı Avrupa İklim Kanunu yürürlüğe girerek 2050 iklim nötr Avrupa hedefi belirlenmiştir. Bu çerçevede, faaliyetleriyle Arktik Bölgesi'ndeki küresel ısınmadan sorumlu olduğu ifade edilen AB'nin, 2019 tarihli Avrupa Yeşil Mutabakatı ile 2021/1119 sayılı Avrupa İklim Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra Arktik Bölgesi'ne yönelik olan düzenlemelerini bu hukukî gelişmeler ile uyumlu hale getirebilmek hususunda⁷ AB müktesebatında hangi adımların atıldığına tespiti de bu çerçevede önem arz etmektedir. Zira, metinde görüleceği üzere, başta Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkındaki Antlaşma (ABİHA)'nın 191. maddesi olmak üzere AB müktesebatı, AB'nin bu aşamaya kadar Arktik Bölgesi'nde neden olduğu sera gazı emisyonlarını ve siyah

⁴ Anne-Sophie Cre'pin et al; "Arctic Climate Change, Economy and Society (ACCESS): Integrated perspectives", *Ambio*, 46(2017):341-354, doi:10.1007/s13280-017-0953-3, p. 345-346.

⁵ European Commission. *Overview of EU actions in the Arctic and their impact Final Report*, p. 5, June 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eprd.pl/wp-content/uploads/2021/06/EU-Policy-Arctic-Impact-Overview-Final-Report.pdf>.

⁶ Ibid, p. 7.

⁷ Romain Chuffart et al; "Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal", *The Polar Journal* 11 no:2, (2021):284-302, doi: 10.1080/2154896X.2021.1978757, p. 295.

karbon birikimini azaltmaya ve ortadan kaldırmaya yönelik sorumluluk yükleyecek düzenlemelere de sahiptir.⁸ Ayrıca Avrupa Yeşil Mutabakatı da, sadece AB iç hukukuna yönelik olarak etki doğuran ve Avrupa ekonomisinin karbonsuzlaştırılmasını hedefleyen bir strateji belgesi değildir, aynı zamanda AB'nin dış politikasına dair hukuki düzenlemelerinde de dikkate aldığı önemli bir araç olarak etkide bulunmaktadır.⁹ Bu temelde, *Stepien* ve *Raspotnik*'in de ifade ettiği üzere, Avrupa ekonomisinin karbonsuzlaştırılmasını hedefleyen Avrupa Yeşil Mutabakatı, AB'nin Arktik Bölgesi'nde yürüttüğü başta denizcilik faaliyetleri olmak üzere, tüm faaliyetlerinden kaynaklanan siyah karbon birikiminin engellenmesi, sera gazı emisyonlarının azaltılması gibi eylemlerine de hukuki olarak yansımaktadır.¹⁰

Ayrıca AB'ye üye devletlerden olan Finlandiya, İsveç ve Danimarka'nın Arktik Konseyi'ne¹¹ üye olduğu göz önünde bulundurulduğunda, Paris İklim Anlaşması'nın ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın bu üye devletler aracılığıyla Arktik Bölgesi'ndeki düzenlemelere etkisi de AB hukuku açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple çalışmada, AB hukukunun bir parçası haline gelen Paris İklim Anlaşması'nın AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak iklim düzenlemelerine nasıl bir etkide bulunduğu tespit edilmesi de hedeflenmektedir. *Branford*'un "Brüksel etkisi" olarak ifade ettiği ve AB'nin kendi iç hukukunda ilgili alanda küresel standartları belirleyen mevzuatı oluşturarak izlediği hukuki politikalarla AB üyesi olmayan ülkelerde yerel

⁸ Seita Romppanen; "Arctic climate governance via EU law on black carbon?", *Review of European, Comparative & International Environmental Law* 27, no:3, (2018):45–54, p. 47. Romain Chuffart ve Andreas Raspotnik; "The EU and its Arctic spirit: Solving Arctic climate change from home?", *European View* 18, no.2 (2019):156–162, p. 159-160.

⁹ Adam Stepien ve Andreas Raspotnik, "Continuity with Great Confidence: The European Union's 2021 Arctic Policy Update", *The Arctic Institute Center for Circumpolar Security Studies*, October 2021, p. 7, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://www.thearcticinstitute.org/wp-content/uploads/2021/10/Continuity-with-Greater-Confidence-The-EUs-Arctic-Policy-Update-2021.pdf>.

¹⁰ Adam Stepien ve Andreas Raspotnik, "Continuity with Great Confidence: The European Union's 2021 Arctic Policy Update", p. 8.

¹¹ 1996 yılında kurulan Arktik Konseyi, bir kurucu anlaşma ile oluşturulmuş değildir, bu sebeple de uluslararası hukuk kişiliğinden yoksundur. Ancak yine de, çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma alanlarında mevcut Arktik sisteminin temel kuruluşunu oluşturmaktadır (Mar Campins Eritja, "The European Union and the North: Towards the Development of an EU Arctic Policy", *Ocean Yearbook* 27(2013): 459-486, p. 481).

mevzuatın oluşmasını ve uluslararası hukukun gelişimini etkilemesi¹² anlamına gelen stratejisinin, AB'nin yoğun bir çevre mevzuatına sahip olduğu dikkate alındığında Arktik Bölgesi'nde uygulanacak küresel çevre standartlarının oluşturulmasına da önemli katkı sağlayabileceği öngörülmektedir.¹³ 2006 yılında yayınlanan "AB'nin Yenilenen Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi"nde ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarıyla şimdiki ve gelecek nesillerin yaşam ve refah kalitesinin sürekli olarak iyileştirilmesi olarak ifade edilen sürdürülebilir kalkınma ilkesi¹⁴ ve AB'nin birincil hukukunda yer alan ve paylaşımlı yetki alanı¹⁵ olarak düzenlenen çevre alanında, özellikle küresel iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası taahhütler verme yetkisine sahip olması, AB'nin bu alanlarda uluslararası hukuku da etkileyebilecek şekilde politikalar belirlemesine dayanak sağlamaktadır.¹⁶

Çalışmanın önemi, AB'nin iklim değişikliği ile mücadele konusundaki mevzuatının yoğun ve dinamik oluşu dikkate alındığında, AB müktesebatının Arktik Bölgesi düzenlemelerine etkisindeki değişimin güncelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda alanyazında yapılan araştırmaların da sınırlı sayıda olması dikkate alındığında, Arktik Bölgesi'ni odak noktası olarak alan bu çalışmanın özellikle AB hukuku alanındaki alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Çalışmanın araştırma çerçevesi ise, AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin hukuki düzenlemelerinde Paris İklim Anlaşması'nın etkisinin, AB hukuku kapsamında incelenmesidir.

I- AB'nin Arktik Bölgesi'ne Yönelik Hukuki Düzenlemelerinin Tarihsel Çerçeve Değerlendirilmesi

AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak mevcut hukuki düzenlemelerinin anlaşılabilmesi açısından tarihsel olarak, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası anlaşmaların AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin

¹² Anu Bradford, *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, 2020, Oxford University Press, <https://doi.org/10.1093/oso/9780190088583.001.0001>, p. 18.

¹³ Chuffart et al, "Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal", p. 285.

¹⁴ Art Kovačić, "European Union and Sustainable Development Indicators", *Management of Sustainable Development Sibiu* 9, No.2, (2017):19-29, p. 21.

¹⁵ Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA)'nın, 4(2)(e) ve 191(1). maddeleri.

¹⁶ Chuffart et al, "Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal", p. 288.

politikalarındaki dönüşüme nasıl etkide bulunduğunun incelenmesi gerekmektedir. Bu çerçevede birinci bölümde, iklim değişikliği ile mücadelede uluslararası anlaşmalar da dikkate alınarak, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik düzenlemelerindeki dönüşüm incelenecektir.

A- AB'nin Paris İklim Anlaşması Öncesinde Arktik Bölgesi'ne İlişkin Hukuki Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki enerji kaynaklarına yönelik ilgisi, 2006 yılında yenilenen ve temel öncelikleri arasında enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji alanında işbirliğini geliştirmek bulunan Kuzey Boyutu girişiminde açıkça görülebilir hale gelmiştir.¹⁷ Kuzey Boyutu girişiminin temel çerçeve metninde, iklim değişikliği alanında ve çevre mevzuatında işbirliği ve Arktik Bölgesi ekosistemlerinin korunması ile enerji alanında ekonomik işbirliğine vurgu yapılmaktadır.¹⁸

AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin 2008 yılında yayınladığı "Topluluk Arktik Politikası"nı geliştirmesine neden olan önemli gelişme ise, iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi üzerindeki etkisine olan endişesidir. Özellikle hızlı bir şekilde eriyen buz kütleleri, yeni su yolları oluşumuna ve bölgedeki muazzam hidrokarbon kaynaklara ulaşılabilirliği artırmaktadır. Bu gelişmelere karşı olarak İklim Değişikliği ve Uluslararası Güvenlik Yüksek Temsilcisi ile Avrupa Komisyonu'nun 14 Mart 2008 tarihli hazırladığı dokümanda, "Avrupa'nın bölgedeki ticaret ve kaynak menfaatlerini etkili bir şekilde güvence altına almak için, yeni ticaret yollarına erişim ve bölgesel iddialar üzerindeki tartışmaları ele alan bir ihtiyacın artmakta olduğu" ifade edilmiş ve bu sebeple, Arktik Bölgesi'nde büyüyen jeo-strateji temelinde bir AB Arktik Bölgesi politikasının oluşturulması önerilmiştir.¹⁹ Böylece birkaç ay sonra Avrupa Komisyonu tarafından AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki

¹⁷ Kuzey Boyut (Northern Dimension), Finlandiya'nın girişimiyle 1997 Lüksemburg Zirvesi'nde AB'nin gündemine getirilmiş ve AB-Rusya arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesini ele almıştır. Bu politika çerçevesi 2006 yılında güncellenmiş ve Kuzey Boyutu işbirliğinin temel olarak ilgili politika belgeleri; AB, Rusya, Norveç ve İzlanda arasında 2007'de yürürlüğe girmiştir (Ministry for Foreign Affairs of Finland, *Northern Dimension*, 2009, p. 3, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/deea/dv/0209_/0209_05.pdf).

¹⁸ Ibid, p. 17.

¹⁹ High Representative and the European Commission, "*Climate Change and International Security*", 2008, p. 8, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/99387.pdf.

menfaatlerini ve eylem alanlarını belirleyen ve iklim değişikliğinin rolünü ifade eden bir bildiri yayınlanmıştır.²⁰ Bu bildiri de, “Arktik Bölgesi’ndeki kaynakların, AB’nin enerji tedariki güvenliğini artırmaya katkıda bulunabileceği” teyit edilmekte ve ayrıca, “Arktik Bölgesi’nin kendine özgü kırılğan yapısı dikkate alınarak katı çevre standartları temelinde hidrokarbonların çıkarılmasının desteklendiği” de ifade edilmektedir.²¹ Bildiri çerçevesinde AB’nin Arktik Bölgesi’ne ilişkin düzenlemeleri üç temel eksen de belirlenmiştir:

- Arktik Bölgesi’ni yerli halkıyla beraber korumak ve muhafaza etmek,
- Sürdürülebilir kaynakların kullanılmasını teşvik etmek,
- Arktik Bölgesi’nde genişletilmiş çok taraflı yönetime katkı sağlamak.²²

Bu üç temel eksen çerçevesinde belirlenen eylem alanlarından birisi de, iklim değişikliğini azaltmaya yönelik uluslararası çabaları güçlendirmek ve iklim değişikliğinin etkilerine yönelik uyum desteğinin sağlanmasına ihtiyaç duyulan alanları belirlemek olarak ifade edilmiştir.²³ Bu çerçevede Arktik Bölgesi’nde birincil enerji tasarrufunun geliştirilmesi, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması üzerine işbirliğini güçlendirmek hedefi ortaya konmuştur.²⁴ Ayrıca, Arktik Bölgesi’ndeki deniz

²⁰ Natalie Dobson ve Seline Trevisanut, “Climate Change and Energy in the Arctic—The Role of the European Union”, *The International Journal of Marine and Coastal Law* 33 (2018):380–402, p. 384-385.

²¹ Ibid, p. 393-394.

²² Commission of the European Communities, *The European Union and the Arctic Region*, Brussels, 20.11.2008, p. 3, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0763:FIN:EN:pdf>.

Simon Schunz, Bram De Botselier ve Sofia López Piqueres; “The European Union’s Arctic policy discourse: green by omission”, *Environmental Politics*, 30, no. 4, (2021):579–599, p. 585-586. Bu üç temel eksen, AB’nin Arktik Bölgesi’ne yönelik ileri çalışmalarının da temelini oluşturmuştur (M. Elvira Mendez-Pinedo ve Alesia Fralova; “The EU Arctic policy and its critique: a view under Tocci’s theory on foreign policy and normative power (Part 1)”, *Juridical Tribune* 9, no: 2, (2019):344-362, p. 352).

²³ Commission of the European Communities, *The European Union and the Arctic Region*, p. 3.

²⁴ Ibid, p. 4. Sürdürülebilir kalkınmanın önündeki en temel zorluk olarak iklim değişikliği ile mücadele etmenin anahtar unsurlarından birisi de, fosil yakıt kullanımının azaltılması ve temiz enerji kaynağı olarak yenilenebilir enerjinin teşvik edilmesidir. 2008 tarihli bildiri ile, AB’nin Arktik Bölgesi’ne yönelik olarak önem kazanmaya başlayan iklim değişikliği ile mücadele düzenlemelerinde de, bu sebeple yenilenebilir enerji kaynaklarının teşviki yer edinmeye başlamıştır.

ulaşımında çevrenin korunması ilkesinin gözetilmesi ve çevre dostu gemilerin kullanılması da iklim değişikliği ile mücadelede bir diğer eylem alanı olarak göze çarpmaktadır.²⁵

Bildiride Arktik Bölgesi'nin keşfedilmemiş hidrokarbon rezervlerini içerdiği ve Arktik kaynakların, genel anlamda enerji ve hammaddeler ile ilgili olarak AB'nin enerji güvenliğinin genişletilmesine katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir.²⁶ Bu çerçevede AB'nin eylem alanı, Arktik Bölgesi'ndeki hidrokarbon kaynakların çevreye zarar vermeyecek şekilde keşfedilmesi, çıkarılması ve naklini kolaylaştıracak şekilde özellikle Norveç ve Rusya Federasyonu ile, eşit şartlar altında ve karşılıklı olarak piyasalara erişim temelinde, uzun vadeli işbirliğinin temellerini güçlendirmeye çalışmak olarak belirlenmiştir. Böylece mümkün olan en yüksek çevre standartlarının gözetilmesinin teşvik edilmesi ve bağlayıcı uluslararası standartların oluşturulması bir diğer eylem alanı olarak bildiride yer almıştır.²⁷ Bildiriden anlaşıldığı üzere, AB'nin bu tarihte iklim değişikliği ile mücadelede fosil yakıtların kullanılmasına karşı katı bir enerji politikasının olmadığı görülmektedir.

2012 yılında ise Avrupa Komisyonu ve Yüksek Temsilci, "Arktik Bölgesi'ne yönelik AB politikasının geliştirilmesi"ni hedefleyen, AB'nin Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü için girişimini de içeren ikinci Bildiriyi yayınlamıştır.²⁸ İlgili Bildirinin sürdürülebilir kalkınma ve kaynakların

(Chuffart et al, "Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal", p. 290).

²⁵ Ibid, p. 8. Benzer tarihte gerçekleştirilen bir diğer çalışmada, iklim değişikliğinin sonuçlarına bağlı olarak artış gösteren denizcilik faaliyetlerinin, kırılgan konumda bulunan Arktik Bölgesi çevresine zarar vereceği endişesi ifade edilmiştir. Bölgede gerçekleştirilen denizcilik faaliyetlerinden sadece petrol sızıntıları değil, aynı zamanda yerli halkın yaşantısını tehdit edebilecek gürültü kirliliği, hayvan ve bitki yaşamının olumsuz etkilenmesi gibi diğer sonuçlar da gerçekleşmektedir. Ayrıca bölgede mevcut petrol ve doğalgaz rezervlerinin keşfi, çıkarılması ve işletilmesi gibi diğer faaliyetlerin küresel ısınma sonucunda gerçekleştirilmesinin kolaylaşması halinde, bölgeye verilecek zarar daha da artabilecektir (Louise Angeliq de La Fayette, "The Consequences of Climate Change in the Arctic", *Ocean Yearbook* 23 (2009):39-88, p. 56-57).

²⁶ Ibid, p. 7.

²⁷ Ibid, p. 7.

²⁸ European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy, *Developing a European Union Policy towards the Arctic Region: progress since 2008 and next steps*, Brussels, 26.6.2012, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, [https://op.europa.eu/en/publication-detail/-](https://op.europa.eu/en/publication-detail/)

kullanımı üzerine paragrafı, aynı zamanda Arktik Bölgesi'nde madencilik ve petrol çıkarma faaliyetlerinin artırılması hedefiyle başlamakta olup, AB'nin yenilenebilir enerji sektörünün geliştirilmesi gibi potansiyel ekonomik faaliyetlerin keşfine dair politikasına bağlanmaktadır. AB'nin enerji politikası ile Arktik Bölgesi'nin stratejik önemi arasındaki bağlantı, 2012 tarihli Bildiride, Komisyon'un "AB'nin Enerji Politikası: Sınırlarımız Ötesindeki Ortaklarımızla Yakın İlişki Kurma (*EU Energy Policy: Engaging with Partners beyond Our Borders*)" başlıklı bildirisine²⁹ ve gelecekte açık deniz petrol ve doğalgaz operasyonlarının güvenliği üzerine 2013 Direktifi olacak olan taslağa atıfta bulunarak sağlanmıştır.³⁰ Bildiride sözü geçen 2013 tarihli Direktif'in 52. paragrafında Arktik Bölgesi sularının, iklim değişikliği ile mücadelede önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bu vesileyle AB, Arktik Konseyi'nde de üye konumunda bulunan İsveç, Danimarka ve Finlandiya'ya AB'nin politikalarını bu bölgede savunmaya teşvik etmektedir.³¹

Direktif'in doğrudan Arktik Bölgesi'ne atıfta bulunan 33. maddesi, "uluslararası düzeyde açık deniz petrol ve doğalgaz operasyonlarının güvenliğine yönelik eşgüdümlü yaklaşım" başlığını taşımaktadır. Direktif'in bu hükmü ise, Avrupa Komisyonu'nun, açık deniz petrol ve doğalgaz operasyonlarını yürüten üçüncü ülkelerle işbirliğini teşvik edeceğini ifade etmektedir. Daha spesifik olarak ise, Komisyon'un, Arktik sularına ilişkin olanlar dahil olmak üzere, ilgili küresel ve bölgesel forumlarda açık deniz petrol ve doğalgaz operasyonları için yüksek güvenlik standartlarını teşvik edeceği belirtilmektedir.³² 2012 tarihli Bildiri ve 2013 tarihli Direktif'in ilgili

/publication/70245d63-201c-47e8-9091-d5c07b96d964. Simon Schunz, Bram De Botselier ve Sofia López Piqueres; "The European Union's Arctic policy discourse: green by omission", p. 585-586.

²⁹ European Commission, "On security of energy supply and international cooperation - *The EU Energy Policy: Engaging with Partners beyond Our Borders*", Brussels, 7.9.2011, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0539>.

³⁰ Natalie Dobson and Seline Trevisanut, "*Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union*", p. 394-395.

³¹ Ibid, p. 396-397. İlgili Direktif için bkz.: Directive 2013/30/EU of the European Parliament and of the Council of 12 June 2013 on safety of offshore oil and gas operations and amending Directive 2004/35/EC, Official Journal of the European Union, L 178/66, 28.6.2013, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0030>.

³² Natalie Dobson and Seline Trevisanut, "*Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union*", p. 397.

kısımlarında ve maddelerinde görüleceği üzere, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak fosil yakıtların kullanılmasına ilişkin katı bir enerji politikasının halen bulunmadığı görülmektedir.

Avrupa Parlamentosu, 12 Mart 2014 tarihli “Kuzey Kutbu için AB Stratejisi üzerine Karar”ında ise, Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliği ile mücadeleyi ön plana çıkartmıştır. Böylece, Avrupa Parlamentosu, AB'nin ekonomik çıkarlarının yanında uluslararası hukuk çerçevesindeki hak ve yükümlülüklerini, çevre ve iklim ile ilgili verdiği taahhütleri belirtmiştir. Ayrıca Avrupa Parlamentosu Arktik Bölgesi'ne olan ilgisini, üye devletlerden Danimarka, İsveç ve Finlandiya'nın Arktik Konseyi üyesi olmasına, İspanya, Almanya, Fransa, Birleşik Krallık, Hollanda, Polonya ve İtalya'nın ise Arktik Konseyi'nde gözlemci üye devlet olarak bulunmasına, İzlanda ve Norveç'in ise Avrupa Ekonomik Alanı (AEA) ve Schengen Bölgesi vesilesiyle AB ile bağlı olmasına dayandırmıştır.³³ İklim değişikliği ile ilgili ifadeler Avrupa Parlamentosu'nun kararında sıklıkla yer edinmiştir. Örneğin 4. paragrafta, yenilenebilir enerji, çevre teknolojileri, denizcilik sanayisi ve deniz taşımacılığı gibi alanlarda ekonomik fırsatlar sağlanabileceğine vurgu yapılmış, ancak doğalgaz ve petrol de bu sektörler arasında sayılmıştır.³⁴ 15. paragrafta ise, açık deniz petrol ve doğalgaz faaliyetlerine ilişkin olarak çevrenin korunmasına özel önem verilmesi, bu çerçevede 2013/30/EU sayılı Direktif'in dikkate alınması vurgulanmıştır. Yine Kararın 20. paragrafında, İzlanda ile olan ilişkilerin önemi belirtilerek deniz ulaşımı, jeotermal enerji ve çevre gibi ortak menfaat alanlarında yakın işbirliğinin geliştirilmesi düzenlenmiştir. 37. paragrafta ise, enerji güvenliğinin iklim değişikliği ile oldukça yakından bağlantılı olduğu, bu sebeple AB'nin enerji güvenliğinin, fosil yakıtlara olan bağımlılığının azaltılmasıyla, AB'de üretilen yenilenebilir enerjinin kullanılmasıyla ve enerji verimliliği tedbirleriyle iyileştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Böylece AB'nin, iklim değişikliği ile mücadelede fosil yakıt kullanımının azaltılmasına dair olarak etkili bir politika izleneceğinin ilk ifadeleri yer edinmiştir.

³³ European Parliament, *Resolution of 12 March 2014 on the EU strategy for the Arctic*, Strasbourg, Par. A, E, F, G, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0236_EN.html.

³⁴ Natalie Dobson and Seline Trevisanut, “*Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union*”, p. 388.

B- AB'nin Paris İklim Anlaşması Sonrasında Arktik Bölgesi'ne Yönelik Hukuki Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik iklim değişikliği ile mücadele politikalarında sıkı önlemler almasına neden olan en önemli gelişme ise, Paris İklim Anlaşması'nın yürürlüğe girmesidir. Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS), Kyoto Protokolü ve Paris İklim Anlaşması'na diğer devletlerin yanı sıra tek bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonu olarak taraf bulunan AB, Paris İklim Anlaşması çerçevesinde önemli iddialı hedefler belirlemiştir. Paris İklim Anlaşması kapsamında AB, 16 Ekim 2023'te sunduğu güncellenmiş ulusal katkı raporunda, 2030 yılı ile birlikte sera gazı emisyonlarını 1990 seviyesine göre %55 azaltma taahhüdünde bulunmuş ve 2050 yılı ile birlikte ise, iklim nötr bir AB yaratma hedefini ortaya koymuştur.³⁵ AB'nin bu hedefleri ise, iklim değişikliğine karşı kırılgan konumda bulunan Arktik Bölgesi'ndeki enerji ve iklim politikalarının belirlenmesine temel oluşturmaktadır.³⁶

AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin enerji ve iklim politikalarını belirlemesinde, kendi sorumluluğundan kaynaklanan olumsuz çevre politikalarını telafi etme çabaları da etkili olmaktadır. Bu hususta, 2010 yılında yayınlanan ve AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin olarak çevre politikalarının etkisini iyileştirmeyi amaçlayan³⁷ “Arktik Ayakizi Politika Değerlendirmesi (*Arctic Footprint Policy Assessment*)” başlıklı belgesinde özellikle iklim değişikliğine ilişkin olarak AB tarafından salınan sera gazlarının Arktik Bölgesi'ndeki küresel etkinin %16'sının ve bölgedeki siyah karbon emisyonlarının %59'unun oluşumuna katkıda bulunduğu ifade edilmektedir.³⁸ Siyah karbon birikiminin kar ve buzdaki erime oranını artırdığı dikkate alındığında, AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin olarak kendi

³⁵ Spain and the European Commission on behalf of the European Union and its Member States, *The update of the nationally determined contribution of the European Union and its Member States*, Madrid, 16 October 2023, p. 1-2, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2023-10/ES-2023-10-17%20EU%20submission%20NDC%20update.pdf>.

³⁶ Natalie Dobson and Seline Trevisanut, “*Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union*”, p. 383.

³⁷ Armand de Mestral, “The EU as an Arctic Power: Analysis of the Competence of the EU in the Arctic by Policy Areas”, *Dalhousie Law Journal* 35, no. 2 (2012): 329-356, p. 353.

³⁸ Sandra Cavalieri et al, *EU Arctic Footprint and Policy Assessment Final Report*, (Berlin:Ecologic Institute Berlin, 2010), p. 118, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf.

sorumluluğunu da kabul eden bir iklim gündemini oluşturması böylece anlaşılacaktır.³⁹ AB, ayrıca 2018-2021 sürecinde “Arktik Bölgesi’nde Siyah Karbon Eylemi (*Action on Black Carbon in the Arctic region*)” projesine fon sağlamıştır. Bu proje, siyah karbonun azaltılması ve Arktik Bölgesi’nde sağlık, iklim ve çevre yönünden olumsuz etkilerinin incelenmesine yönelik çalışmaları desteklemeyi hedefleyen “Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı (*Arctic Monitoring and Assessment Programme*)” çerçevesinde yürütülmüştür.⁴⁰

Avrupa Komisyonu’nun 2016 tarihli Bildirisinde, yukarıda belirtilen bilgiler temelinde, 2015 yılında kabul edilen Paris İklim Anlaşması’nın ekonomilerin karbonsuzlaştırılmasına dair emredici hükümlerinin dikkate alındığı görülmektedir. Bu çerçevede 2016 tarihli Bildirinin enerji bölümü, Arktik Bölgesi’nde yenilenebilir enerji projelerinin geliştirilmesine odaklanmakta ve petrol ve doğalgaz sektörünün önem derecesini ise oldukça azaltmaktadır.⁴¹ Ayrıca önceki belgelerde iklim değişikliğinin Arktik Bölgesi’ndeki etkilerine değinilmişken, 2016 tarihli belgede ise Arktik Bölgesi’nin iklim değişikliğine etkileri de ele alınmaktadır.⁴² Böylece *Dobson*’un da ifade ettiği üzere, 2016 tarihli bildiri ile AB’nin Arktik Bölgesi’ne ilişkin düzenlemelerinde, iklim değişikliği ile mücadele temelinde tedbirlerin dikkate alınmasına yönelik olarak önemli bir değişim gözlemlenmektedir.⁴³

Bu düzenlemeler sonucunda 2016 yılında ilan edilen “Arktik Bölgesi için Bütünleşik AB Politikası”nda, AB’nin bölgeye dair öncelikleri ifade edilmiştir. Bu öncelikler arasında, “iklim değişikliği ile mücadele ve Arktik Bölgesi çevresinin korunması”, “Arktik Bölgesi’nde ve etrafında sürdürülebilir kalkınma” ve “Arktik Bölgesi meseleleri üzerine uluslararası işbirliği” ele alınmaktadır.⁴⁴ 2016 tarihli Bildiri incelendiğinde, Paris İklim Anlaşması’nın yürürlüğe girmesinden sonra AB’nin Arktik Bölgesi’ndeki

³⁹ Natalie Dobson and Seline Trevisanut, “Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union”, p. 384.

⁴⁰ European Commission, *Overview of EU actions in the Arctic and their impact Final Report June 2021*, p. 53.

⁴¹ Natalie Dobson and Seline Trevisanut, “Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union”, p. 395-396.

⁴² Ibid, p. 389-390. Seita Romppanen; “*Arctic climate governance via EU law on black carbon?*”; p. 45.

⁴³ Natalie Dobson and Seline Trevisanut, “Climate Change and Energy in the Arctic— The Role of the European Union”, p. 393.

⁴⁴ Ibid.

enerji meselelerine olan stratejilerinde bir değişim olduğu ifade edilebilir. Bu hususta AB'nin Arktik Konseyi üyeleri ve yerel halk ile birlikte işbirliği halinde Paris İklim Anlaşması'nın bölgede uygulanmasına dair politikasını netleştirdiği görülebilmektedir.⁴⁵ Her ne kadar AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki petrol ve doğal gaz tedarikine stratejik bir ilgisi bulunsa da, 2016 tarihli Bildiride Arktik Bölgesi'nde yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi, Yeşil Ekonomi ve Mavi Ekonomi üzerine odaklandığı da tespit edilmektedir. AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki enerji politikalarındaki bu değişimde iklim değişikliği ile mücadelede verilen uluslararası taahhütlerin rol oynadığını belirtmek gerekecektir.⁴⁶ Ancak yine de bildiri kapsamlı açıklamalardan uzaktır. Örneğin, deniz ulaşımında ağır yakıtların kullanılmasından bildiride hiç bahsedilmemektedir.⁴⁷

AB, Arktik Bölgesi'ne ilişkin çalışmalarını güncelleyerek, 2021 yılında yeni bir bildiri daha yayınlamış ve böylece bölgede izleyeceği güncel politikaları ilan etmiştir. İlgili bildiri, 13 Ekim 2021 tarihli ve "Barışçıl, sürdürülebilir ve müreffeh bir Arktik için daha güçlü bir AB vaadi" başlıklı olarak uluslararası kamuoyuna ilan edilmiştir. İlgili bildiride birçok açıdan, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik nasıl bir yeşil dönüşüm politikası takip edeceği ve bunun temelleri yansıtılmıştır. AB'nin bu husustaki düzenlemeleri birkaç grup altında incelenebilir:

1- İklim değişikliğinin Arktik Bölgesi çevresine olumsuz etkilerinin azaltılmasına yönelik düzenlemeler

AB'nin 13 Ekim 2021 tarihli ve "Barışçıl, sürdürülebilir ve müreffeh bir Arktik için daha güçlü bir AB vaadi" başlıklı bildirisinde de belirtildiği üzere, AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin izlediği temel politikalarından birisi Arktik Bölgesi'ni iklim değişikliğine karşı dayanıklı hale getirmektir. AB, doğal kaynakların sürdürülemez kullanımı kadar plastik/deniz çöpü, siyah karbon kömürü, kimyasallar ve ulaşım emisyonları gibi havada, karada ve denizde Arktik Bölgesi'ni etkileyen önemli kirlenme kaynaklarına karşı eylem alacağını belirtmiştir. Bu hususta AB'nin 2050 ile birlikte iklim nötr olma ve iklim değişikliğine kırılganlığı azaltma ve dayanıklılığı güçlendirme hedefini belirleyen İklim Kanunu, önemli bir yasal dayanak olarak ortaya

⁴⁵ Mendez-Pinedo and Fralova; p. 355.

⁴⁶ Ibid, p. 392-393.

⁴⁷ Simon Schunz, Bram De Botselier ve Sofia López Piqueres; "The European Union's Arctic policy discourse: green by omission", p. 585-586.

çıkılmaktadır.⁴⁸ “Fit for 55” paketi ise, AB’nin iklim ve enerji politikalarının 2030 ile birlikte en az %55 net sera gazı emisyonlarını azaltmayı sağlamasına yönelik olup, Arktik Bölgesi’nin yararına olacak şekilde taahhütleri olarak düşünülebilecektir.⁴⁹ Bu belgelere ilaveten AB, Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde Arktik Bölgesi’nde iklim değişikliği ile mücadele hususunda, bilim, inovasyon ve bölgesel yatırımlar ile sürdürülebilir mavi ekonomiyi destekleyeceğini belirtmektedir.⁵⁰

2- Arktik Bölgesi’ndeki siyah karbonun kullanılmasının azaltılmasına yönelik düzenlemeler

AB’nin Arktik Bölgesi’ne ilişkin bir diğer politikası ise, Arktik Bölgesi’nde siyah karbonun azaltılmasına yönelik ortak çabanın teşvik edilmesidir.

Arktik Bölgesi’ni etkileyen siyah karbon emisyonlarının azaltılması, halen önemli bir zorluk oluşturmaya devam etmektedir. AB, Arktik Bölgesi’ndeki siyah karbon birikiminin yaklaşık %36’sından sorumlu olduğunu ifade etmektedir.⁵¹ Bu durumun iklim değişikliği ile mücadele düzenlemeleriyle uyumlu hale getirilmesi için AB, Arktik Konseyi’nin 2025 yılı itibariyle Arktik Bölgesi’ne ulaşan siyah karbon emisyonlarını 2013 seviyesinin %33 aşığına azaltma yönündeki gösterge hedefini desteklemekte olup, bu hedefe katkı sağlamaya çabalamaktadır.⁵² AB, Arktik Bölgesi’ndeki toplulukların yenilenebilir enerji kaynakları üzerine çalışmasını, elektrik için dizel kullanımını artırmasını ve siyah karbon emisyonlarını azaltmasını sağlamak için bölgedeki bütün devletleri destekleyeceğini belirtmekte ve yakın zamanda kabul ettiği Sıfır Kirlenme Eylem Planı’na uygun olarak, ABD, Kanada ve diğer Arktik devletlerle çok taraflı yaklaşım temelinde gayret göstereceğini ifade etmektedir. Komisyon, ayrıca, 2016/2284 sayılı Ulusal Emisyon Azaltma Taahhütleri Direktifi’nin bir parçası olarak 2025 yılı ile

⁴⁸ Avrupa İklim Kanunu için bkz.: Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 (‘European Climate Law’), Official Journal of the European Union, 9.7.2021, L 243/1, 1-17.

⁴⁹ European Commission. *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, Brussels, 13.10.2021, p. 7, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021JC0027>.

⁵⁰ Ibid, p. 1.

⁵¹ Ibid, p. 8.

⁵² Ibid.

birlikte, siyah karbon emisyonlarının azaltılması için çabalayacağını da ilan etmiştir.⁵³

AB'nin Arktik Bölgesi'nde siyah karbonun azaltılmasına yönelik politika izlediği bir diğer sektör ise, deniz ulaşımıdır. Giriş kısmında da belirtildiği üzere AB, Arktik Bölgesi'ndeki deniz ulaşımından kaynaklanan siyah karbon emisyonlarının %16,5'inden, CO₂'nin ise %31'inden sorumlu olduğunu ifade etmektedir. Bu çerçevede AB, Avrupa Yeşil Mutabakatı hedefleri ve “*Fit for 55*” paketi ile uyumlu olacak şekilde, Arktik Okyanusu'nda sıfır emisyonlu deniz taşımacılığı için de öncülük edeceğini belirtmektedir.⁵⁴

3- Arktik Bölgesi'ndeki yenilenebilir enerji potansiyelinden faydalanmaya ve fosil yakıt kullanımının sonlandırılmasına yönelik düzenlemeler

Cre'pin ve diğerlerinin AB'nin Arktik Bölgesi'ne dair yürüttüğü ACCESS projesi sonuçlarına yönelik olarak gerçekleştirdikleri çalışmada, küresel ısınmanın Arktik Okyanusunda mevcut doğalgaz ve petrol rezervlerine ulaşımı kolaylaştırdığı ifade edilmektedir.⁵⁵ Arktik Bölgesi'nde hidrokarbonların çıkarılması ve fosil yakıtlara daha kolay erişim, bölgedeki iklim değişikliğinin zararlı etkilerini ağırlaştırmaktadır. Paris İklim Anlaşması'ndaki ısı hedeflerinin elde edilebilmesi için bilim adamları, Arktik Bölgesi'ndeki hidrokarbonların ve fosil yakıtların yerin altında kalması gerektiğini belirtmektedir.⁵⁶ AB de, Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüme dair düzenlemelerinin temeli olarak Avrupa Yeşil Mutabakatı ve Paris İklim Anlaşması çerçevesindeki hedeflerin elde edilmesi için⁵⁷, Arktik Bölgesi dahil olmak üzere petrol, kömür ve doğalgazın yerin altında kalmasını sağlama

⁵³ Ibid. İlgili Direktif için bkz.: Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC, Official Journal of the European Union, 17.12.2016, L 344/1, 1-31.

⁵⁴ European Commission, *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, p. 9.

⁵⁵ Cre'pin et al; “Arctic Climate Change, Economy and Society (ACCESS): Integrated perspectives”; p. 345.

⁵⁶ Simon Schunz, Bram De Botselierb ve Sofia López Piqueres; “The European Union's Arctic policy discourse: green by omission”, p. 579.

⁵⁷ Adam Stepien ve Andreas Raspotnik, “*Continuity with Great Confidence: The European Union's 2021 Arctic Policy Update*”; p. 12.

taahhüdüne bağlı olarak⁵⁸, Arktik Bölgesi ile bitişik bölgelerde daha fazla hidrokarbon rezerv geliştirilmesini engelleme ve üretilmiş olan hidrokarbonları ise satın almama hususunda ortaklarıyla birlikte çalışacağını ilan etmiştir.⁵⁹

AB'nin Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliği ile mücadele çerçevesindeki diğer bir düzenlemesi ise, bölgedeki yenilenebilir enerji potansiyelinin değerlendirilmesidir. Arktik Bölgesi'nin jeotermal, rüzgar, yeşil hidrojen ve hidroenerji gibi kaynakları açısından önemli bir potansiyelinin olması nedeniyle AB, temiz enerji alanında işbirliğini desteklemekte olduğunu belirtmektedir.⁶⁰

AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasının artırılması ve fosil yakıtların kullanılmasının azaltılmasına yönelik hukuki düzenlemelerinin dayanağı olarak sadece Paris İklim Anlaşması gibi uluslararası hukuk araçlarına değinmek yeterli olmayacaktır, ayrıca AB müktesebatının diğer hukuki araçlarında da, iklim değişikliği ile mücadeleyle ilgili olarak önemli hükümler bulunmaktadır. Örneğin AB'nin küresel iklim değişikliğiyle mücadeleyi kapsamına alan çevre politikalarını düzenleyen AB'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma (ABİHA)'nın 191. maddesi bu anlamda önem arz etmektedir.⁶¹ *Mestral*'in ve *Cinelli*'nin de belirttiği üzere, iklim değişikliği ile mücadeleyi AB'nin çevre düzenlemeleri kapsamına alan ABİHA'nın 191. maddesi, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik hukuki düzenlemelerinin iklim değişikliği ile mücadele temelli olmasını sağlamaktadır.⁶² Yine “çevrenin korunmasına ilişkin gereklerin, Birliğin politika ve tedbirlerinin belirlenmesine ve uygulanmasına entegre edilmesine” dair ABİHA'nın 11. maddesi ile AB Temel Haklar Şartı'nın 37. maddesi de bu

⁵⁸ Dünyanın keşfedilmeyen doğalgaz varlığının yaklaşık %30'u ve keşfedilmeyen petrol varlığının yaklaşık %13'ünün Arktik Bölgesi'nde olduğu tahmin edilmektedir (Government Offices for Sweden. *Sweden's strategy for the Arctic region*, p. 45, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://www.government.se/contentassets/85de9103bbbe4373b55eddd7f71608da/swedens-strategy-for-the-arctic-region-2020.pdf>).

⁵⁹ European Commission, *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, p. 10.

⁶⁰ *Ibid*, p. 9.

⁶¹ Mestral, “The EU as an Arctic Power: Analysis of the Competence of the EU in the Arctic by Policy Areas”, p. 250.

⁶² *Ibid*.

çerçevede önemlidir.⁶³ Ayrıca Avrupa Birliği Antlaşması (ABA)'nın 3(3). maddesinde Birliğin, çevre kalitesinin yüksek düzeyde korunmasına ve iyileştirilmesine dayalı olarak, Avrupa'nın sürdürülebilir kalkınması için çalışacağı ifade edilmektedir. Yine aynı maddenin 5. paragrafında Birliğin, sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunacağı belirtilmiştir.⁶⁴ ABİHA'nın bir diğer önemli maddesi ise enerji politikalarını düzenleyen 194. maddesi olup, "yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesinin desteklenmesi" enerji politikaları kapsamına dahil edilmiştir. Böylece iklim değişikliği ile mücadelenin güçlü bir şekilde AB müktesebatında yer edinmesi, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik iklim düzenlemelerinin içeriğinin belirlenmesini sağlamaktadır.⁶⁵ Ayrıca 2019 yılında ilan edilen ve ekonominin karbonsuzlaştırılmasını öngören Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın, AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin iklim değişikliği ile mücadele tedbirlerini temel alan 2021 tarihli bildirgesinin altyapısını belirleyen temel bir hukuki dayanağı oluşturduğunu da ifade etmek gerekmektedir.⁶⁶

Birinci bölümde ifade edildiği üzere, 2021 tarihli bildiri ile birlikte, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik hukuki düzenlemelerinde, Paris İklim Anlaşması başta olmak üzere, uluslararası anlaşmaların etkisi gözlemlenmeye başlanmıştır. Aynı zamanda AB müktesebatının yukarıdaki paragrafta belirtilen emredici hükümleri kapsamında iklim değişikliği ile mücadele, AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin düzenlemelerinin belirleyicisi konumuna gelmiştir. İkinci bölümde ise, Arktik Konseyi'nde AB'nin etkisi dahil olmak üzere, uluslararası anlaşmalar ve AB müktesebatının diğer hukuki araçları temelinde AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki güncel iklim düzenlemelerinin gerçekleştirilmesine yönelik atılan adımlar değerlendirilecektir.

⁶³ Claudia Cinelli, "Law of the Sea, the European Union Arctic Policy and Corporate Ocean Responsibility", *Ocean Yearbook* 30 (2016): 242-266, p. 250. Helmut Schmitt Von Sydow; "The Dancing Procession of Lisbon: Legal Bases for European Energy Policy", *European Energy & Climate Journal* 1 No:1, (2011):33-46, p. 44. Chuffart et al, "Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal", p. 289.

⁶⁴ Matthew Humphreys, *Sustainable Development in the European Union*, 2017, Routledge, doi: <https://doi.org/10.9774/gleaf.9781315611471>, p. 107.

⁶⁵ Simon Schunz, Bram De Botselierb ve Sofia López Piqueres; "The European Union's Arctic policy discourse: green by omission", p. 580. Cinelli, "Law of the Sea, the European Union Arctic Policy and Corporate Ocean Responsibility", p. 250.

⁶⁶ Adam Stepien ve Andreas Raspotnik, "Continuity with Great Confidence: The European Union's 2021 Arctic Policy Update", p. 8..

II- AB'nin Arktik Bölgesi'ne Yönelik Mevcut Yeşil Dönüşüm ve İklim Politikalarının Değerlendirilmesi

Birinci bölümde değinildiği üzere her ne kadar AB, Arktik Konseyi'nin *ad hoc* gözlemci üyesi olarak yer almaktaysa da⁶⁷, üye devletlerinden Danimarka, İsveç ve Finlandiya, Arktik Konseyi'nin üyesidir. Böylece AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak Paris İklim Anlaşması ve AB müktesebatındaki yukarıda belirtilen kurallar temelinde iklim değişikliği ile mücadele düzenlemelerini Arktik Konsey'e üye olan üye devletleri aracılığıyla nasıl uygulamaya çalıştığı da araştırmanın bir diğer parçası olup, bu bölümde ele alınacaktır.

A- Arktik Konseyi'nin İklim Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi

AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin iklim düzenlemelerine değinmeden önce, Arktik Konseyi'nin AB'nin bu düzenlemeleri açısından önemini anlayabilmek için, Arktik Konseyi'ne kısaca değinmekte fayda görülmektedir. 19 Eylül 1996 tarihinde Ottawa'da akdedilen Arktik Konseyi'nin Kuruluşuna Dair Beyanname ile kurulan Arktik Konseyi, AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüm ve iklim politikalarının uygulanması açısından önemli bir uluslararası örgütü oluşturmaktadır.⁶⁸ Arktik Konseyi'nin kurucuları arasında Kanada, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya Federasyonu, Norveç, İzlanda'nın yanı sıra AB üyesi konumunda bulunan İsveç, Finlandiya ve Danimarka da bulunmaktadır. Yine gözlemci devletler arasında da, AB üye devletlerinden Almanya, Fransa, Hollanda, İtalya, Polonya ve İspanya yer almaktadır. Bu durum, aşağıdaki kısımlarda ifade edileceği üzere, AB'nin Arktik Konseyi'nde alınan kararlarda dolaylı olarak etkide bulunmasını da sağlamaktadır.⁶⁹

Ottawa Deklarasyonu'nda AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüm ve iklim düzenlemelerine dayanak olabilecek hükümlerin ihtiva edildiği de görülebilmektedir. Ottawa Deklarasyonu'nun 1. maddesi uyarınca, Arktik Konseyi'nin temel amaçlarından birisi de, başta Arktik Bölgesi'nde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması ve çevrenin korunması olmak üzere,

⁶⁷ Mar Campins Eritja, "The European Union and the North: Towards the Development of an EU Arctic Policy", p. 481.

⁶⁸ Arctic Council, *Declaration on the Establishment of the Arctic Council*, Ottawa Canada, 19 September 1996, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://library.arcticportal.org/1270/1/ottawa_decl_1996-3..pdf.

⁶⁹ Natalie Dobson ve Seline Trevisanut, "Climate Change and Energy in the Arctic—The Role of the European Union", p. 383.

ortak meselelerde Arktik Konseyi'ne üye devletler arasında iş birliği ve koordinasyonun sağlanması için yüksek seviye bir forum oluşturmaktır.⁷⁰ Böylece ABİHA'nın 191. maddesi uyarınca iklim değişikliği ile mücadeleyi de kapsamına alan çevrenin korunması, Arktik Konseyi devletlerinin temel hedeflerinden birisi olarak kabul edilmiştir.

Ayrıca Arktik Konseyi'nin Reykjavik'te kabul edilen 20 Mayıs 2021 tarihli 2021-2030 deklarasyonunda da, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadeleyle ilgili olarak önemli eylem alanları tespit edilmiştir.⁷¹ Konsey, Arktik Bölgesi'nde çevrenin korunması temelinde sosyal ve ekonomik kalkınmaya ve iklim değişikliğinin azaltılmasına etkili bir şekilde katkıda bulunmak için, 2021-2030 yıllarına dair stratejik hedefleri çerçevesinde, aşağıdaki eylemleri amaçlamaktadır:

İklim bilimi ile iklimin gözlemlenmesi, emisyonların azaltılması, iklim değişikliğinin azaltılması, iklim değişikliğine uyumun ve direncin artırılması, bilgi ve yenilikçi teknolojiler temelinde kutup çevresinde olan işbirliğinin kuvvetlendirilmesi, Paris İklim Anlaşması ile uyumun teşvik edilmesi, sera gazı emisyonları ile kısa ömürlü çevre kirleticilerinin azaltılması için küresel tedbirlerin desteklenmesi ve Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliğinin etkilerinin izlenmesi, değerlendirilmesi ve aydınlatılması (Hedef 1- Arktik İklimi)⁷²

Deniz kirliliğinin önlenmesi, Arktik Bölgesi sularına uygulanan mevcut hukuki çerçevelere ve hukukun üstünlüğüne saygının teşvik edilmesi (Hedef 3- Sağlıklı Arktik deniz çevresi)⁷³

Yenilikçi, sürdürülebilir ve düşük emisyon teknolojileri üzerine ekonomik iş birliği, bilgi ve enformasyon paylaşımı (Hedef 5- sürdürülebilir ekonomik kalkınma)⁷⁴

Bu çerçevede “Hedef 1 – Arktik İklimi” başlıklı alanda, Arktik Konseyi'nin hedefleri arasında aşağıda belirtilen eylemler yer almaktadır:

⁷⁰ Arctic Council, *Declaration on the Establishment of the Arctic Council*.

⁷¹ Arctic Council, *Reykjavik Declaration 20 May 2021*, Arctic Council Secretariat 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://oarchive.arctic-council.org/server/api/core/bitstreams/b8fe81c0-265c-4920-ac82-1eac0754b960/content>.

⁷² Ibid, p. 2.

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Ibid.

- Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliğinin hızla artan etkileri üzerine veri ve bilginin takibi ve değerlendirilmesi

- Arktik Konseyi ile ilgili bütün projelerde ve politika tavsiyelerine iklim değişikliği hususlarının ve biyoçeşitlilik perspektiflerinin entegre edilmesi

- iklim meselelerini irdeleyen çok taraflı forumlarda Arktik Konseyi'nin görüşünün oluşturulması ve böylece daha güçlü bir şekilde küresel azaltım çabalarının teşvik edilmesi, bu forumlarda bölgenin özel kırılganlığına ve değişen iklimin etkilerine dikkat çekilmesi ve Paris İklim Anlaşması'nın hedeflerini elde etmeye yönelik çaba göstermek için uluslararası topluma çağrıda bulunulması

- siyah karbon ve metan dahil olmak üzere Arktik Bölgesi çevresinde sera gazlarının ve kısa ömürlü çevre kirleticilerinin azaltılması için Arktik Bölgesi içerisinde ve ötesinde genişletilmiş eylemlerin teşvik edilmesi.

- Arktik Bölgesi'nin, aşağı enlemlerdeki bölgelerden önemli derecede daha fazla ısındığı dikkate alınarak Arktik Bölgesi'ndeki toplumların uyumunun ve dayanıklılığının artırılmaya çalışılması

- Arktik Bölgesi'ndeki meteorolojik gözlemlerin ve hizmetlerin genişletilmesi amacıyla iş birliğinin teşvik edilmesi

- iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılması için Arktik Bölgesi'nde temiz enerji çözümlerinin ve teknolojilerin ve artırılmış enerji verimliliğinin teşvik edilmesi.⁷⁵

Arktik Konseyi'nin 20 Mayıs 2021 tarihli 2021-2030 deklarasyonunda, bir sonraki kısımda detaylı olarak belirtilen AB'nin 2021 yılında kabul ettiği bildirisinde de görüleceği üzere, iklim değişikliği ile mücadele eylemleri geniş çerçevede ele alınmıştır. Böylece Paris İklim Anlaşması ve AB müktesebatındaki kurallar temelinde, AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik izleyeceği iklim düzenlemelerinin paralel düzeyde olmasına temel sağlanmıştır. Ancak bu stratejik eylemler temelinde Arktik Konseyi'nin çalışmaları, Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle batılı ülkelerin Konsey'e katılımı reddetmeleri nedeniyle ilerletilememiştir.⁷⁶

⁷⁵ Ibid, p. 3.

⁷⁶ Eduardo Ernesto Filippi ve Milton José Deiró de Mello Neto; "Melting sea ice, changing naval geopolitics: The impacts of climate change in the maritime

B- AB'nin Arktik Bölgesi'ne Yönelik Mevcut İklim Politikalarının Değerlendirilmesi

Arktik Konseyi'nin Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ve küresel ısınmanın doğurduğu etkilerin azaltılmasına dair yukarıda belirtilen stratejileri çerçevesinde, AB'nin yeşil dönüşüm ve iklim politikalarının Arktik Bölgesi'nde uygulanabilmesine ve AB'nin etki alanının genişletilmesine dair AB'nin attığı diğer güncel adımlar da bulunmaktadır. Bu önem arz eden gelişmeler arasında AB'nin Grönland ile ilişkilerini düzenleyen 2021/1764 sayılı Konsey Kararı ve üye devletlerin Arktik Bölgesi'ne ilişkin belirledikleri ulusal politikalar yer almaktadır.

1- 5 Ekim 2021 tarihli ve 2021/1764 sayılı Konsey Kararı⁷⁷

AB, özellikle Grönland ve Faroe adaları ile olan bağlara önem vermektedir. Arktik Bölgesi'nde Grönland ile olan ilişkilerin geliştirilmesi, Komisyon'un 2008 tarihli "AB ve Arktik Bölgesi" başlıklı bildirisinde de yer edinmiştir.⁷⁸ Hem Grönland hem de Faroe Adaları, Danimarka Krallığı'na bağlı özerk bölgeler olup, AB ile yakın ilişkiler aramaktadır.⁷⁹ Bu çerçevede Grönland ve Avrupa Komisyonu arasında uzun süreli ilişki kurmak ve bu ilişkiyi genişletmek için, Avrupa Komisyonu Nuuk'ta yerleşik bir ofis kurmuştur.⁸⁰ Bu ofis, Avrupa Komisyonu ve Grönland hükümeti arasındaki ortaklığın daha da güçlendirilmesini sağlamakla görevlendirilmiştir.⁸¹ AB,

delimitations in the Arctic and the challenges to the unclos", *Oasis* 40 (2024):161-178, p. 167.

⁷⁷ İlgili karar için bkz.: Council Decision (EU) 2021/1764 of 5 October 2021 on the association of the Overseas Countries and Territories with the European Union including relations between the European Union on the one hand, and Greenland and the Kingdom of Denmark on the other (Decision on the Overseas Association, including Greenland), Official Journal of the European Union, L 355, 07/10/2021, p. 6–134, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32021D1764>.

⁷⁸ Commission of the European Communities, *The European Union and the Arctic Region*, p. 11.

⁷⁹ J. Lebel ve A.E. Nilsson, "EU Engagement in the Arctic: Challenges to Achieving Ambitions in an Area outside Its Jurisdiction", *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 2024:47–71, p. 52-53.

⁸⁰ European Commission. *President von der Leyen inaugurates the EU Office in Nuuk and signs cooperation agreements to strengthen the EU-Greenland Partnership*. Erişim Tarihi: Ağustos 2, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_1425.

⁸¹ European Commission, *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, p. 4.

yeşil büyümeyle bağlantılı meseleler üzerine olası işbirliği dahil olmak üzere, Grönland ile ortaklığını derinleştirmeyi ve genişletmeyi amaçlamaktadır.⁸²

İlgili kararın temel amacı, Denizaşırı Ülkeler ve Bölgelerin sürdürülebilir kalkınmasını desteklemek için AB ile Denizaşırı Ülkeler ve Bölgeler arasında birlik kurmaktır. Ayrıca, bu karar, bir tarafta Birlik diğer tarafta Grönland ve Danimarka arasındaki ilişkilerle ilgili kuralları belirlemektedir. Karardaki hedeflerin elde edilebilmesi için, 1 Ocak 2021 ile 31 Aralık 2027 tarihleri arasındaki sürece yönelik birlik fon programı oluşturulmuştur.⁸³ Karar uyarınca oluşturulan taraflar arasındaki iş birliğinde öncelik verilecek alanlar arasında ise iklim değişikliğini azaltma ve iklim değişikliğinin etkilerine uyum ile yeşil ve mavi ekonominin teşviki de bulunmaktadır.⁸⁴

Grönland dahil olmak üzere Denizaşırı Ülkeler ve Bölgeler ile AB arasındaki diyalogun kurulmasıyla, deniz ulaşımı, enerji, iklim değişikliği, doğa, çevre ve Arktik Bölgesi'nde mavi ekonomi alanlarında geniş iş birliğinin oluşturulmasını hedeflenmektedir.⁸⁵

Kararda iklim değişikliği başlı başına bir madde olarak, 24. maddede ele alınmıştır.⁸⁶ Bu çerçevede, iklim değişikliği alanında iş birliğiyle, azaltım ve uyum ile ilgili olarak Deniz Aşırı Ülke ve Bölgelerin girişimlerinin desteklenmesi ve Paris İklim Anlaşması'na uygun olarak ülkelerin taahhütlerini yürütme çabalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Karar uyarınca ekonominin çeşitli sektörlerine yönelik olarak da iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasını hedefleyen stratejilerin kabul edildiği görülmektedir. Örneğin hava taşımacılığında, hava taşımacılığı sanayisinin ticari öngörülebilirliği ve rekabetçiliğinin teşviki, özel sektör yatırımının ve katılımının kolaylaştırılması ve sürdürülebilirlik ile iklim değişikliğinin azaltılması meseleleri dikkate alınarak, bilgi ve iyi uygulamaların paylaşımının teşviki hedeflenmektedir.⁸⁷ Deniz taşımacılığında ise, düşük karbon kargo gemilerinin kullanılması kararlaştırılmıştır.⁸⁸

Ayrıca AB, Arktik Bölgesi'ne yönelik temiz hava hareketliliğinin geliştirilmesine dair politikalar da izlemektedir. AB, elektrik ile güçlendirilmiş

⁸² Ibid, p. 5.

⁸³ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 1. madde.

⁸⁴ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 5(2)(d) ve (f). madde.

⁸⁵ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 13(5). madde.

⁸⁶ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 24. madde.

⁸⁷ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 28. madde.

⁸⁸ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 27. madde.

hava aracı veya düşük karbon yakıt seçeneklerinin geliştirilmesi ve Arktik Bölgesi'nin Avrupa kısmında yenilenebilir enerji kullanımını temin edecek gerekli altyapının oluşturulmasını desteklemektedir.⁸⁹

Ticaret ve ticaretle bağlantılı hususlarda iş birliği de, iklim değişikliği ile ilgili hükümler barındırmaktadır. Bu hususta 54. madde, ticaretle çevresel ve iklim değişikliği standartlarını düzenlemektedir. Bu çerçevede ticaret alanında iş birliğinin BMİDÇS'nin nihai hedeflerini ve Paris İklim Anlaşması'nın uygulanmasını desteklemeyi hedefleyeceği belirtilmiştir. Kararın 58(1). maddesi uyarınca; ticaret ve sürdürülebilir kalkınma alanında iş birliğinin; çevre dostu mallarda ve hizmetlerde ticaret ve yatırımın kolaylaştırılmasını ve teşvikini kapsayacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca, yenilenebilir enerji ve enerji verimli ürün ve hizmetler gibi iklim değişikliğinin azaltılması ile özel bağlantısı olan mal ve hizmetlerle ilgili ticaret ve yatırıma yönelik engellerin kaldırılması da hedefler arasındadır.

İklim değişikliği ile mücadelede sera gazı emisyonlarının azaltılması için anahtar konumda bulunan yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili olarak kararda başka önemli hükümlerin mevcut olduğu görülebilmektedir. Örneğin uluslararası okyanus yönetimi alanındaki iş birliğinin; okyanus enerjisinin teşvikini kapsayacağı Kararda belirtilmektedir⁹⁰. Yine Kararın 22. maddesi uyarınca, yenilenebilir enerji kaynaklarından düşük karbon enerjinin geliştirilmesi, teşviki, kullanımı ve depolanması dahil olmak üzere, sürdürülebilir enerji üretimi, dağıtımı ve sürdürülebilir enerjiye erişim, AB'nin Grönland'a ilişkin düzenlemeleri arasında yer almaktadır.

Ayrıca bu politikaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan fona yönelik genel çerçeve belirlenerek yeşil dönüşümde işbirliği amaçlanmaktadır. AB, sürdürülebilir mavi ekonomi için Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı uygulayarak ve uluslararası düzeyde öncelikleri takip ederek, 2014-2020 yılları arasında Horizon 2020 çerçevesinde Arktik Bölgesi ile bağlantılı araştırmalarda yaklaşık 200 milyon EURO yatırımda bulunmuş olup, 2021-2027 yılları arasında da Ufuk Avrupa Programı aracılığıyla Arktik Bölgesi'ne dair bilimi desteklemeye devam edeceğini belirtmiştir.⁹¹ Ayrıca yatırımlar ile Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüm için yenilikçi teknolojiler

⁸⁹ European Commission, *Overview of EU actions in the Arctic and their impact Final Report June 2021*, p. 46-47.

⁹⁰ 2021/1764 sayılı Konsey Kararı, 19(1). madde.

⁹¹ European Commission, *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, p. 12.

ve çözümlerin geliştirilmesinin desteklenmesi ve AB İklim Eylemi İnovasyon Fonu ile deniz çevresinde düşük karbon teknolojilerinin deneme projelerinin desteklenmesi hedefler arasındadır. Avrupa Yatırım Bankası da, Arktik Bölgesi'ndeki yeşil enerji projelerini desteklemektedir.⁹² AB'nin iklim ve yeşil dönüşüm üzerine olan ACCESS⁹³ gibi fonları, aynı zamanda Arktik Konseyi'ne üye olan diğer taraflar için de olumlu bir çekiciliğe sahiptir. AB üyesi olmayan Arktik Konseyi'nin diğer taraflarının, AB fonlarının çerçevesini belirlediği projelerin kapsamına dahil olmaya yönelik bir tutum içerisinde oldukları gözlemlenmiştir.⁹⁴

Hem Karar muhtevassından hem de sağladığı fonlardan da görüleceği üzere AB, ilan ettiği politikasına dair bütüncül bir yaklaşımla Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüm ve iklim politikalarında etki alanını genişletmeyi hedeflemektedir. Ayrıca Arktik Konseyi'nde bulunan ve AB politikalarının Arktik Bölgesi'nde eylem doğurmasına etkide bulunabilen⁹⁵ Danimarka, Finlandiya ve İsveç de, AB'nin bu düzenlemelerinin uygulanmasını sağlamak için kendi ulusal eylem planlarını oluşturmuşlardır. AB'nin Arktik Bölgesi'ne yönelik politikalarının tamamlayıcısı olarak, Arktik Konseyi'nde bulunan, AB üyesi veya AEA'daki devletlerin Arktik Bölgesi'ne dair iklim ve enerji politikalarının incelenmesi de, Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliği ile mücadele temelinde yaşanan yeşil dönüşümü anlayabilmek açısından önem arz etmektedir.

2- Arktik Konseyi'nde Bulunan AB'ye Üye Devletlerin Arktik Bölgesi'ne Yönelik Enerji ve İklim Düzenlemeleri

Yukarıda da ifade edildiği üzere AB her ne kadar Arktik Konseyi'nde üye olarak bulunmasa da, üye devletleri Danimarka, İsveç ve Finlandiya aracılığıyla kendi iklim düzenlemelerini uygulatma imkanı bulmaktadır. Aynı zamanda AEA'ya üye olan Norveç ve İzlanda da AB'nin iklim

⁹² Ibid, p. 15.

⁹³ Arctic Climate Change Economy and Society (ACCESS) başlıklı proje, 2011-2015 yılları arasında uygulanmış olup, iklim değişikliğinin denizcilik, balıkçılık, turizm, akuakültür ve kaynak keşfi gibi ekonomik sektörlere etkisi araştırılmıştır (Cre'pin et al; "Arctic Climate Change, Economy and Society (ACCESS): Integrated perspectives"; p. 341-342).

⁹⁴ Chuffart et al, "Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal", p. 296-297.

⁹⁵ Andreas Østhagen, "Geopolitics and security in the Arctic: what role for the EU?", *European View* 16, (2017):239-249, <https://doi.org/10.1007/s12290-017-0459-1>, p. 243.

düzenlemelerine paralel politikalar izlemektedir.⁹⁶ Araştırmanın bu kısmında, ulusal düzenlemeler ile AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin iklim düzenlemelerinin uygulanması incelenecektir:

a- Danimarka'nın Arktik Bölgesi'ne Yönelik Enerji ve İklim Düzenlemeleri

Arktik Konseyi üyelerinden olan ve Grönland ve Faroe Adaları ile Arktik Bölgesi'ne bağlantısı bulunan⁹⁷ Danimarka, 2011-2020 yıllarına dair ilk on yıllık Arktik Bölgesi Stratejisi'ni yayınlamıştır. Strateji'de Danimarka, Grönland ve Faroe Adaları'nın enerji politikası hedefleri, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına ve yenilenebilir enerji kaynaklarından faydalanmaya yöneliktir.⁹⁸ 2020 yılına ilişkin olarak Danimarka, AB çerçevesinde yenilenebilir enerji hedefini en az %30'a, Grönland toplam enerji üretiminde yenilenebilir enerji payını en az %60'a ve Faroe Adaları ise yenilenebilir enerji temelli elektrik üretimini %75'e çıkarmak yönünde hedef belirlemiştir. Grönland'da, muazzam bir yenilenebilir enerji potansiyeli bulunmaktadır.⁹⁹ Grönland'ın yenilenebilir enerji potansiyeli, Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüm sürecine katkı sağlayabilecek düzeydedir.¹⁰⁰ 2009 yılında kabul edilen Grönland Özerk Yönetim Kanunu gereğince, iklim ve çevre alanında Grönland hükümeti yetkiye sahiptir. Bu yetkiye dayanarak Grönland Dış İşleri Bakanlığı, "Paris İklim Anlaşması'na taraf olmanın, yeşil iklim-dostu bir dönüşümü destekleyen iklim değişikliği ile ilgili çeşitli fonlara ilgiyi artırmasının beklendiğini"¹⁰¹ ifade etmiştir. CoP26'da Grönland'ın planları olarak, ilk önce Paris İklim Anlaşması'na katılmak, devamında ise bütün petrol ve doğalgaz keşif lisanslarını durdurmak, on yıllık biyoçeşitlilik stratejisini oluşturmak,

⁹⁶ Seita Romppanen; "Arctic climate governance via EU law on black carbon?", p. 46.

⁹⁷ Mar Campins Eritja, "The European Union and the North: Towards the Development of an EU Arctic Policy", p. 461.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Halil Çeçen; "İklim Değişikliği ile Mücadelede Grönland'ın Konumunun Avrupa Birliği Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi", *Paradigma: İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi* 13 Özel Sayı, (2024):129-139, s. 136.

¹⁰⁰ Lill Rastad Bjørst. "To Live Up to Our Name "Greenland": Politics of Comparison in Greenland's Green Transition, *Arctic Yearbook 2022*, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://arcticyearbook.com/images/yearbook/2022/Scholarly-Papers/18A_AY2022_Bjrst.pdf, p. 2

¹⁰¹ Lill Rastad Bjørst, "To Live Up to Our Name "Greenland": Politics of Comparison in Greenland's Green Transition", p. 6.

yeni hidroelektrik güç santralleri için planlar oluşturmak ve Grönland'ı yirmi yıl içerisinde yenilenebilir enerji ihracatçısı haline getirmek eylemleri belirtilmiştir.¹⁰² Böylece 2011 yılında Kyoto Protokolü'nden ayrılan Grönland, 14 Kasım 2023 tarihinde Paris İklim Anlaşması'nı imzalayarak, son sözleşmeci taraf olarak iklim değişikliği ile küresel mücadeledeki yerini almıştır.¹⁰³ Grönland hükümetinin yeşil bir Grönland hedefine yönelik sağladığı desteklerle, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı artmış¹⁰⁴ ve 2023 yılı itibarıyla Grönland'ın ulusal enerji tedarikinin %72'sinin yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilmesi sağlanmıştır.¹⁰⁵

Danimarka İklim, Enerji ve Kamu Hizmetleri Bakanlığı tarafından 2023 yılında hazırlanan “Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Kapsamında Danimarka'nın Sekizinci Ulusal Bildirisi ve Beşinci İki Yıllık Raporu”nda Danimarka'nın, Grönland'ın ve Faroe Adaları'nın iklim ve enerji politikalarına yer verilmiştir. Böylece 2020 yılında kabul edilen Danimarka İklim Kanunu çerçevesinde, 1990 yılı ile kıyaslandığında 2030 yılı ile birlikte ulusal sera gazı emisyonlarının %70 azaltılması ve en geç 2050 yılı ile birlikte iklim nötrlük hedefinin elde edilmesi belirlenmiştir.¹⁰⁶ Bu yasal mevzuat çerçevesinde, Danimarka Krallığı'nın Arktik Bölgesi'ne ilişkin temel hedefi sera gazı emisyonlarının azaltılması çerçevesinde yeşil dönüşümün teşvik edilmesidir.

b- İsveç'in Arktik Bölgesi'ne Yönelik Enerji ve İklim Düzenlemeleri

İsveç'in 2011 tarihli Arktik stratejisinde, İsveç'in AB'nin Arktik politikasının gelişimine aktif olarak katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. Danimarka'nın stratejisi gibi İsveç'in stratejisi de Arktik Bölgesi'nde iklim

¹⁰² Ibid, p. 8.

¹⁰³ United Nations Regional Information Center for Western Europe, *Greenland signs up for Paris Agreement*, 19/11/2023, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://unric.org/en/greenland-signs-up-for-paris-agreement/>.

¹⁰⁴ Ministry of Foreign Affairs of Denmark, *Denmark, Greenland and the Faroe Islands: Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020*, p. 30, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://um.dk/en/foreign-policy/the-arctic>.

¹⁰⁵ Danish Ministry of Climate, Energy and Utilities, *Denmark's Eighth National Communication and Fifth Biennial Report under the United Nations Framework Convention on Climate Change*, 2023, p. 81, Erişim Tarihi: Ağustos 2, 2024, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/DNK-NC8BR5_ImprovedLayout_25august2023.pdf.

¹⁰⁶ Ibid, p. 148. Halil Çeçen; “İklim Değişikliği ile Mücadelede Grönland'ın Konumunun Avrupa Birliği Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi”, s. 137.

değişikliği etkilerini ele almaktadır. Potansiyel yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması gibi Arktik Bölgesi'ndeki ekonomik fırsatlar da açıkça incelenmektedir.¹⁰⁷

İsveç tarafından 2020 yılında hazırlanan “Arktik Bölgesi için İsveç'in Stratejisi” başlıklı belgede ise, İsveç'in Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği politikalarına daha fazla yer verdiği görülmektedir. İsveç, AB'nin Arktik Bölgesi'nde daha güçlü bir role sahip olmasını ve AB'nin Arktik Bölgesi ile ilgili meselelere dair politikalarının gelişimine aktif olarak katkı sağlayacağını ifade etmektedir. İsveç ayrıca AB'nin Arktik Konseyi'nde daimi bir gözlemci konumuna gelmesi için başvurusunu Danimarka ve Finlandiya ile birlikte destekleyeceğini de belirtmektedir. İsveç, Arktik Konseyi'nde gözlemci statüde bulunan AB'nin diğer üye devletleri Fransa, Almanya, İtalya, Polonya ve İspanya'nın ve AB'den ayrılan Birleşik Krallık'ın daha aktif bir rol oynamasını beklediğini de ifade etmiştir.¹⁰⁸

İsveç, Arktik Bölgesi'nde hükümetin çalışmalarına rehber olarak Paris İklim Anlaşması'nın uygulanmasını alacağını ifade etmektedir. İsveç hükümeti, 2045 yılı ile birlikte net sıfır sera gazı emisyonu hedefine ulaşmaya yönelik bir iklim politikası çerçevesi belirlemiş olup, Paris İklim Anlaşması'nın hedeflerinin, Arktik Bölgesi'nin geleceği için önem arz ettiğini belirtmiş ve uzun ömürlü ve kısa ömürlü sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik küresel çabalarda Arktik Konseyi'ne daha öncü bir rol verilerek çevre ve iklim çalışmalarının güçlendirilmesi için çalışacağını ifade etmiştir. Ayrıca İsveç, Arktik Konseyi devletlerinin, küresel sera gazı emisyonlarının büyük bir çoğunluğundan sorumlu olduğunu ve BMİDÇS'ne göre iklim çalışmalarında öncülük etmesi gereken gelişmiş ülkeler grubuna mensup olduğunu belirtmektedir.¹⁰⁹

c- Finlandiya'nın Arktik Bölgesi'ne Yönelik Enerji ve İklim Düzenlemeleri

Finlandiya ilk Arktik stratejisini 2013 yılında yayınlamış ve Paris iklim zirvesini takiben stratejisini güncellemiştir. Finlandiya, 2013'teki Arktik stratejisinde AB'nin Arktik Bölgesi'ndeki rolünün artırılmasını desteklemiştir. Ayrıca yenilenebilir enerji ve ormancılık imkanlarına değinirken aynı

¹⁰⁷ Simon Schunz, Bram De Botselier ve Sofia López Piqueres; “The European Union's Arctic policy discourse: green by omission”, p. 588.

¹⁰⁸ Government Offices for Sweden, *Sweden's strategy for the Arctic region*, p. 18.

¹⁰⁹ Ibid, p. 31-32.

zamanda bölgede petrol ve doğalgazın çıkarılmasına da stratejisinde yer vermiştir. 2016'da güncellenen stratejide iklim değişikliğiyle mücadele ve çevrenin korunması ihtiyacı kısaca belirtilmiştir.¹¹⁰

2021 yılında yayınlanan "Finlandiya'nın Arktik Politikası Stratejisi" başlıklı belge ise, 2030 yılına kadar olan süreci kapsayacak şekilde oluşturulmuştur. Finlandiya'nın bu stratejisinde en önemli öncelikli alanlardan birisini de, Paris İklim Anlaşması temelinde iklim değişikliği ile mücadele oluşturmaktadır. Finlandiya, bu temelde Arktik Konseyi'nin ve AB'nin Arktik Bölgesi politikasının güçlendirilmesine yönelik ihtiyacı vurguladığını ifade etmektedir.¹¹¹

Finlandiya hükümetine göre Paris İklim Anlaşması'nın hedeflerinin elde edilmesi; karbon dioksit, diğer sera gazları ve siyah karbon emisyonlarında küresel azaltım gibi araçlarla 21. yüzyılın ortaları ile birlikte Arktik Bölgesi'ndeki değişime bağlıdır. Yine Finlandiya hükümetine göre, Arktik Bölgesi koşullarında yeni fosil rezervlerinin açılması, Paris İklim Anlaşması'nın elde edilmesi ile uyumsuz bir politikadır.¹¹² Bu çerçevede Finlandiya, enerji verimliliğinde artışa, düşük ve sıfır emisyon enerji türleri ile enerji teknolojilerinin teşvik edilmesine, ayrıca açık deniz rüzgar enerji potansiyelinin kullanılmasına, Arktik Bölgesi'ne dair iklim politikaları arasında yer vermektedir.¹¹³

3- Arktik Konseyi'nde AEA'da Bulunan Ülkelerin Arktik Bölgesi'ne Yönelik Enerji ve İklim Politikaları

Arktik Konseyi'nde yer alan ve aynı zamanda AEA'nın üyesi olarak AB iç pazarının ve böylelikle AB hukukunun Arktik Bölgesi'ne uzanmasını sağlayan Norveç ve İzlanda'nın¹¹⁴, Arktik Bölgesi'ndeki iklim değişikliği ile mücadele politikaları da, AB açısından önem arz etmektedir. Avrupa Parlamentosu'nun 2017 tarihli "kapsamlı bir Arktik Bölgesi stratejisinin belirlenmesine dair" kararında, AEA'nın üyeleri olarak Norveç'in ve

¹¹⁰ Simon Schunz, Bram De Botselier ve Sofia López Piqueres; "The European Union's Arctic policy discourse: green by omission", p. 587.

¹¹¹ Finnish Government, *Finland's Strategy for Arctic Policy*, Publications of the Finnish Government 2021:55, Helsinki, 2021, p. 13, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163247/VN_2021_55.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

¹¹² Ibid, p. 26-33.

¹¹³ Ibid, p. 54.

¹¹⁴ de Mestral, "The EU as an Arctic Power: Analysis of the Competence of the EU in the Arctic by Policy Areas", p. 332.

İzlanda'nın, ilgili AB mevzuatına uygun olarak çevre kalitesinin korunmasına yönelik taahhütleri hatırlatılmıştır.¹¹⁵

a- Norveç

Norveç, Avrupa Yeşil Mutabakatı temelinde bir Arktik politikası izleyeceğini ilan etmiştir. Bu çerçevede Norveç, Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı uygulamaya çabalarını takip edeceğini ve bu çabalara katılacağını belirtmiştir. Böylece Arktik Bölgesi'ne ilişkin Avrupa Yeşil Mutabakatı'nda ortaya konan hedefler ve tedbirlerin önemi hükümet politikasında vurgulanmaktadır.¹¹⁶ Bu hususta Norveç'in kuzeyinin mavi-yeşil teknoloji ile yeşil dönüşüm alanları da dahil olmak üzere, AB'nin Avrupa Yeşil Mutabakatı ile ilgili olarak kaynaklara ve uzmanlığa sahip olduğu ifade edilmektedir.¹¹⁷

b- İzlanda

İzlanda, sera gazı emisyonlarının azaltılmasına yönelik açık hedefler belirlemiş ve İzlanda'nın sadece uluslararası yükümlülüklerini yerine getirmesi için değil fakat bu yükümlülüklerini aşması için "2030 yılına kadar İklim Meseleleri üzerine Eylem Planı" oluşturulmuştur. İzlanda'nın hedefi, 2040 yılı için karbon nötr olmaktır. Bu çerçevede İzlanda, fosil yakıtların yerine yenilenebilir enerji kaynaklarına yer verilmesi gerektiğini belirtmekte ve hem su hem de jeotermal ısıdan yararlanmak hususunda bilgi ve tecrübesini paylaşabileceğini ifade etmektedir.¹¹⁸

İzlanda, Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliğinin etkilerinin diğer bölgelere göre daha fazla hız kazandığını ve bu sebeple, Arktik Konseyi'ndeki devletlerin en önemli görevlerinden birisinin de iklim değişikliğini yavaşlatmak ve sonuçlarına karşılık vermek olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca İzlanda, iklim değişikliği tehdidinin sınırlarla ölçülemeyecek bir mücadele

¹¹⁵ Simon Schunz, Bram De Botselieb ve Sofía López Piqueres; "The European Union's Arctic policy discourse: green by omission", p. 586.

¹¹⁶ Norwegian Ministeries, *The Norwegian Government's Arctic Policy: People, opportunities and Norwegian interests in the Arctic*, p. 23, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/nord/whitepaper_abstract2020.pdf.

¹¹⁷ Ibid, p. 8-9.

¹¹⁸ Government of Iceland Ministry for Foreign Affairs, *Iceland's Policy on Matters Concerning the Arctic Region Parliamentary Resolution 25/151*, October 2021, p. 13-14, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.government.is/library/01-Ministries/Ministry-for-Foreign-Affairs/PDF-skjol/Arctic%20Policy_WEB.pdf.

alanı oluşturması sebebiyle, geniş ölçekli bir uluslararası işbirliği için çağrıda bulunmakta ve Arktik Bölgesi'ndeki artan sıcaklığın küresel sera gazı emisyonları ile bağlantılı olduğunu ve kutup bölgelerinin ısınmasının etkilerinin deniz seviyelerinin artması gibi küresel olarak hissedileceğini ifade etmektedir.¹¹⁹

Sonuç

Bu çalışmada AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin kabul ettiği hukuki düzenlemelerinde Paris İklim Anlaşması ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın nasıl etkide bulunduğu sorusu araştırılmış ve Arktik Bölgesi'ndeki yeşil dönüşüme geçiş ve iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasına dair AB'nin sağlayabileceği katkılar değerlendirilmiştir.

AB'nin 2006 tarihli Kuzey Boyutu politikasından, Paris İklim Anlaşması yürürlüğe girinceye kadar olan süreçte Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak çevrenin korunması ve iklim değişikliği ile ilgili ibarelere rastlanmaktaysa da, enerji alanında katı bir politikayı takip eden bir hukuki düzenlemeye sahip olduğu görülmektedir. Ancak 2016 tarihli Paris İklim Anlaşması'nın akdedilmesiyle birlikte, iklim değişikliği ile mücadele kapsamında AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin hukuki düzenlemelerinde özellikle enerji alanında dönüşüm görülmekte olup, bu dönüşüm Avrupa Komisyonu'nun 2021 tarihli Bildirisine de yansımıştır. Böylece *Stepien* ve *Raspotnik*'in de ifade ettiği üzere, Paris İklim Anlaşması hedeflerinin elde edilmesi ve Avrupa Yeşil Mutabakatı'nın amaçları, AB'nin Arktik Bölgesi'nde mevcut fosil rezervlerinin yeraltından çıkarılmasının engellenmesi, siyah karbon salınımlarının azaltılması, bölgedeki yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapılması gibi iklim değişikliğinin etkilerini azaltmak yönünde hukuki düzenlemelerine yansımaktadır. Ayrıca yine *Mestral*'in ve *Cinelli*'nin de belirttiği üzere, iklim değişikliği ile mücadeleyi AB'nin çevre düzenlemeleri kapsamına alan ABİHA'nın 191. maddesi, AB'nin Arktik Bölgesi ile ilgili hukuki düzenlemelerinin iklim değişikliği ile mücadele temelli olmasını sağlamaktadır. 2021 tarihli Avrupa Komisyonu bildirisinden de anlaşılacağı üzere AB, Arktik Bölgesi'ne yönelik olarak Paris İklim Anlaşması, Avrupa Yeşil Mutabakatı ve AB müktesebatının diğer hukuki araçları temelinde daha katı hükümler içeren hukuki düzenlemeler kabul etmektedir.

Ayrıca Danimarka, Finlandiya ve İsveç'in de üye olarak bulunduğu Arktik Konseyi'nin 20 Mayıs 2021 tarihli Reykjavik Deklarasyonu'nda

¹¹⁹ Ibid.

Arktik Bölgesi'nde iklim değişikliği ile mücadelenin önemi vurgulanmış olup, Arktik Konseyi'nin Reykjavik Deklarasyonu ile uyumlu olarak AB de, güncel önemli adımlar atmıştır. AB'nin, deniz aşırı ülke ve toprakları kapsamında bulunan Grönland ile ilişkilerini iklim değişikliği ile mücadele dahil olmak üzere ilerletme çalışmaları da, bu kapsamda değerlendirilmektedir. 5 Ekim 2021 tarihli ve 2021/1764 sayılı Konsey Kararı uyarınca iklim değişikliği ile mücadele ve yenilenebilir enerjinin kullanılmasının teşviki alanları her iki taraf arasındaki işbirliğinin önemli bir parçası olarak yer edinmiştir. Böylece AB'nin, deniz aşırı ülke ve toprakları kapsamında bulunan Grönland ile ilişkileri, Arktik Bölgesi'nde Paris İklim Anlaşması temelinde geliştirmeye çalıştığı görülmektedir. Aynı zamanda Grönland'ın 14 Kasım 2023 tarihinde Paris İklim Anlaşması'nı imzalamasıyla, Grönland da Arktik Bölgesi'ndeki hukuki düzenlemelerinde iklim değişikliği ile mücadele taahhütlerini dikkate alacaktır. AB, ayrıca Arktik Konseyi'nde bulunan üyeleri Danimarka, İsveç ve Finlandiya aracılığıyla da Avrupa Yeşil Mutabakatı'nı bölgede uygulamak üzere adımlarda bulunmaktadır. Gerçekten de her üç ülkenin Arktik Bölgesi'ne yönelik hükümet politikalarını içeren hukuki düzenlemeleri incelendiğinde hem Avrupa Yeşil Mutabakatı'na hem de Paris İklim Anlaşması'na bağlı kalınması belirtilmektedir. Bu çerçevede, bölgedeki fosil yakıtların kullanılmaması ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasının teşvik edilmesi düzenlemeler arasında yer almaktadır. Benzer politikalar AEA üyesi olan Norveç ve İzlanda'nın hükümet politikasını içeren hukuki belgelerinde de görülmektedir. *Branford*'un "Brüksel etkisi" ifadesinde belirttiği şekilde, AB'nin iklim değişikliği ile mücadelede iç hukukundaki mevzuatı, üye devletleri aracılığıyla Arktik Bölgesi'ndeki uluslararası hukukun gelişimini etkilemektedir.

Araştırmanın sonucunda, Paris İklim Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte AB'nin Arktik Bölgesi'ne ilişkin iklim düzenlemelerinde daha net ve kararlı ifadelerin yer aldığı saptanmış ve AB'nin Paris İklim Anlaşması temelinde bölgede Avrupa Yeşil Mutabakatı'na uyumlu hukuki düzenlemelerin kabul edilmesine yönelik olarak Arktik Konseyi'nde etki alanını artırmaya çalıştığı görülmüştür. Arktik Bölgesi'ne dair gelecekteki düzenlemelerde de, hem Arktik Konseyi'nin 2021 tarihli Reykjavik Deklarasyonu hem de AB'nin güncel hukuki düzenlemeleri dikkate alınarak, iklim değişikliği ile mücadele tedbirlerinin daha yoğun bir şekilde etkide bulunacağı öngörülmektedir.

Kaynakça

- Arctic Council. *Declaration on the Establishment of the Arctic Council*, Ottawa Canada, 19 September 1996, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://library.arcticportal.org/1270/1/ottawa_decl_1996-3..pdf.
- Arctic Council. *Reykjavik Declaration 20 May 2021*, Arctic Council Secretariat 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://oaarchive.arctic-council.org/server/api/core/bitstreams/b8fe81c0-265c-4920-ac82-1eac0754b960/content>.
- Bjørst, Lill Rastad. “To Live Up to Our Name “Greenland”: Politics of Comparison in Greenland’s Green Transition”, *Arctic Yearbook 2022*, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://arcticyearbook.com/images/yearbook/2022/Scholarly-Papers/18A_AY2022_Bjrst.pdf.
- Bradford, Anu. *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*, 2020, Oxford University Press, <https://doi.org/10.1093/oso/9780190088583.001.0001>.
- Cavaliere, Sandra; McGlynn, Emily; Stoessel, Susanah; Stuke, Franziska; Bruckner, Martin; Polzin, Christine; Koivurova, Timo; Sellheim, Nikolas; Stepien, Adam; Hossain, Kamrul; Duyck, Sébastien ve Nilsson, Annika E. *EU Arctic Footprint and Policy Assessment Final Report*, 2010, Ecologic Institute Berlin, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf
- Chuffart, Romain; Raspotnik, Andreas; Stepien, Adam. “Our common arctic? A more sustainable EU-arctic nexus in light of the European green deal”, *The Polar Journal* 11 (2021):2, 284-302, doi: 10.1080/2154896X.2021.1978757.
- Chuffart, Romain ve Raspotnik, Andreas. “The EU and its Arctic spirit: Solving Arctic climate change from home?”, *European View* 18, no.2 (2019):156–162.
- Cinelli, Claudia: “Law of the Sea, the European Union Arctic Policy and Corporate Ocean Responsibility”, *Ocean Yearbook* 30 (2016): 242-266.
- Commission of the European Communities. *The European Union and the Arctic Region*, Brussels, 20.11.2008, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0763:FIN:EN:pdf>.
- Council Decision (EU) 2021/1764 of 5 October 2021 on the association of the Overseas Countries and Territories with the European Union including relations between the European Union on the one hand, and Greenland and the Kingdom of Denmark on the other (Decision on the Overseas Association, including Greenland), Official Journal of the European Union, L 355, 07/10/2021, p. 6–134, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32021D1764>.

- Cre'pin, Anne-Sophie; Karcher, Michael; Gascard, Jean-Claude. "Arctic Climate Change, Economy and Society (ACCESS): Integrated perspectives", *Ambio*, 46(2017):341–354, doi: 10.1007/s13280-017-0953-3.
- Çeçen, Halil. "İklim Değişikliği ile Mücadelede Grönland'ın Konumunun Avrupa Birliği Hukuku Çerçevesinde İncelenmesi", *Paradigma: İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi* 13 Özel Sayı, (2024):129-139.
- Danish Ministry of Climate, Energy and Utilities. *Denmark's Eighth National Communication and Fifth Biennial Report under the United Nations Framework Convention on Climate Change, 2023*, Erişim Tarihi: Ağustos 2, 2024, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/DNK-NC8BR5_ImprovedLayout_25august2023.pdf.
- de La Fayette, Louise Angélique: "The Consequences of Climate Change in the Arctic", *Ocean Yearbook* 23 (2009):39-88.
- de Mestral, Armand: "The EU as an Arctic Power: Analysis of the Competence of the EU in the Arctic by Policy Areas", *Dalhousie Law Journal* 35, no. 2 (2012): 329-356.
- Directive 2013/30/EU of the European Parliament and of the Council of 12 June 2013 on safety of offshore oil and gas operations and amending Directive 2004/35/EC, Official Journal of the European Union, L 178/66, 28.6.2013, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0030>.
- Directive (EU) 2016/2284 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2016 on the reduction of national emissions of certain atmospheric pollutants, amending Directive 2003/35/EC and repealing Directive 2001/81/EC, Official Journal of the European Union, 17.12.2016, L 344/1, 1-31.
- Dobson, Natalie ve Trevisanut, Seline. "Climate Change and Energy in the Arctic—The Role of the European Union", *The International Journal of Marine and Coastal Law* 33 (2018): 380–402.
- Eritja, Mar Campins. "The European Union and the North: Towards the Development of an EU Arctic Policy", *Ocean Yearbook* 27, (2013): 459-486.
- European Commission. *A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic*, Brussels, 13.10.2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021JC0027>.
- European Commission. "On security of energy supply and international cooperation - *The EU Energy Policy: Engaging with Partners beyond Our Borders*",

- Brussels, 7.9.2011, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0539>.
- European Commission. *Overview of EU actions in the Arctic and their impact Final Report*, June 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://eprd.pl/wp-content/uploads/2021/06/EU-Policy-Arctic-Impact-Overview-Final-Report.pdf>.
- European Commission. *President von der Leyen inaugurates the EU Office in Nuuk and signs cooperation agreements to strengthen the EU-Greenland Partnership*. Erişim Tarihi: Ağustos 2, 2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_24_1425.
- European Commission and High Representative of the European Union for Foreign Affairs and Security Policy. *Developing a European Union Policy towards the Arctic Region: progress since 2008 and next steps*, Brussels, 26.6.2012, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/70245d63-201c-47e8-9091-d5c07b96d964>.
- European Parliament. *Resolution of 12 March 2014 on the EU strategy for the Arctic*, Strasbourg, Par. A, E, F, G, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2014-0236_EN.html.
- Filippi, Eduardo Ernesto; de Mello Neto, Milton José Deiró. “Melting sea ice, changing naval geopolitics: The impacts of climate change in the maritime delimitations in the Arctic and the challenges to the unclos”, *Oasis* 40 (2024):161-178.
- Finnish Government. *Finland's Strategy for Arctic Policy*, Publications of the Finnish Government 2021:55, Helsinki, 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163247/VN_2021_5_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Government of Iceland Ministry for Foreign Affairs. *Iceland's Policy on Matters Concerning the Arctic Region Parliamentary Resolution 25/151*, October 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.government.is/library/01-Ministries/Ministry-for-Foreign-Affairs/PDF-skjol/Arctic%20Policy_WEB.pdf.
- Government Offices for Sweden. *Sweden's strategy for the Arctic region*, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://www.government.se/contentassets/85de9103bbbe4373b55eddd7f71608da/swedens-strategy-for-the-arctic-region-2020.pdf>.
- High Representative and the European Commission. “*Climate Change and International Security*”, 2008, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/reports/99387.pdf.

- Humphreys, Matthew. *Sustainable Development in the European Union*, 2017, Routledge, doi: <https://doi.org/10.9774/gleaf.9781315611471>.
- IPCC, *Climate Change 2021: The Physical Science Basis, Summary for Policy Makers to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg1/downloads/report/IPCC_AR6_WGI_SPM.pdf.
- IPCC. *Climate Change 2021: The Physical Science Basis, The Working Group I contribution to the Sixth Assessment Report*, 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://report.ipcc.ch/ar6/wg1/IPCC_AR6_WGI_FullReport.pdf.
- Lebel, J. ve Nilsson, A.E. “EU Engagement in the Arctic: Challenges to Achieving Ambitions in an Area outside Its Jurisdiction”, *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 2024:47–71.
- Mendez-Pinedo, M. Elvira ve Fralova, Alesia. “The EU Arctic policy and its critique: a view under Tocci’s theory on foreign policy and normative power (Part 1)”, *Juridical Tribune* 9, no: 2, (2019):344-362.
- Ministry for Foreign Affairs of Finland. *Northern Dimension*, 2009, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/deca/dv/0209_/0209_05.pdf
- Ministry of Foreign Affairs of Denmark. *Denmark, Greenland and the Faroe Islands: Kingdom of Denmark Strategy for the Arctic 2011–2020*, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://um.dk/en/foreign-policy/the-arctic>.
- Norwegian Ministries. *The Norwegian Government’s Arctic Policy: People, opportunities and Norwegian interests in the Arctic*, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/nord/whit_epaper_abstract2020.pdf.
- Østhagen, Andreas. “Geopolitics and security in the Arctic: what role for the EU?”, *European View* 16, (2017):239–249, <https://doi.org/10.1007/s12290-017-0459-1>
- Regulation (EU) 2021/1119 of the European Parliament and of the Council of 30 June 2021 establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulations (EC) No 401/2009 and (EU) 2018/1999 (‘European Climate Law’), Official Journal of the European Union, 9.7.2021, L 243/1, 1-17.
- Romppanen, Seita. “Arctic climate governance via EU law on black carbon?”, *Review of European, Comparative & International Environmental Law* 27, no:3, (2018):45–54.

- Sandra Cavalieri et al. *EU Arctic Footprint and Policy Assessment Final Report*, (Berlin:Ecologic Institute Berlin, 2010), Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, https://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf.
- Schunz, Simon; De Botselierb, Bram ve López Piqueres, Sofia. “The European Union’s Arctic policy discourse: green by omission”, *Environmental Politics*, 30, no. 4, (2021):579–599.
- Spain and the European Commission on behalf of the European Union and its Member States. *The update of the nationally determined contribution of the European Union and its Member States*, Madrid, 16 October 2023, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://unfccc.int/sites/default/files/NDC/2023-10/ES-2023-10-17%20EU%20submission%20NDC%20update.pdf>.
- Stepien, Adam ve Raspotnik, Andreas. “Continuity with Great Confidence: The European Union’s 2021 Arctic Policy Update”, *The Arctic Institute Center for Circumpolar Security Studies*, October 2021, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://www.thearcticinstitute.org/wp-content/uploads/2021/10/Continuity-with-Greater-Confidence-The-EUs-Arctic-Policy-Update-2021.pdf>.
- United Nations Regional Information Center for Western Europe. *Greenland signs up for Paris Agreement*, 19/11/2023, Erişim Tarihi: Eylül 11, 2024, <https://unric.org/en/greenland-signs-up-for-paris-agreement/>.
- Von Sydow, Helmut Schmitt. “The Dancing Procession of Lisbon: Legal Bases for European Energy Policy”, *European Energy & Climate Journal* 1 No:1, (2011):33-46, p. 44.